

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ “ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”
ФАКУЛТЕТ “МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И АДМИНИСТРАЦИЯ”

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Снежанка Овчарова
член на научното жури, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец
Храбър” № 610/18.05.2017г.

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“ ПН 3.7 „Администрация и управление“, спец. „Организация и
управление и управление на производството“

на тема: **„ПОДХОДИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА УСТОЙЧИВО
РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ“**

с автор: **Екатерина Димитрова Кюскиева-Арабска**

По настоящата процедура са представени: дисертация, приложения, автореферат, публикации и разделителни протоколи, в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложение на ЗРАСРБ и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор” на ВСУ.

**I. АКТУАЛНОСТ НА РАЗРАБОТВАНИЯ В
ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД ПРОБЛЕМ**

Водещо направление в стратегията на Европейския съюз (ЕС) е осигуряване на устойчиво обществено развитие. В рецензирания труд се разглеждат аспектите за устойчиво развитие в селските райони, с акцент върху биологичното земеделие. Стремещът на ЕС е да гарантира възможно най-високо ниво на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните. Биологичното производство интегрира икономическите и социалните въпроси с тези, касаещи опазването на околната среда. Съществуват множество нерешени проблеми, свързани с организацията и управлението на биосектора в България, което предизвиква необходимостта от по-нататъшни научни изследвания. Смятам,

че докторантката е успяла да обоснове точно значимостта и актуалността на дисертационната тема.

II. СТЕПЕН НА ПОЗНАВАНЕ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПРОБЛЕМА

За целите на изследването Екатерина Арабска е използвала общо 123 източници, на български и английски език. Използваната литература е разпределена в три раздела: книги, статии и доклади; нормативни документи и интернет сайтове. Заглавията, включени в библиографската справка показват, че тя е достатъчно разнообразна, за да се осъществи задълбочено научно изследване по темата.

Литературните източници са ползвани коректно. Позоваванията са посочени „под линия“, което отличава личния принос на автора. Има основание да смятам, че авторът познава научните разработки в предметната област, което е предпоставка за откриване на нерешени проблеми, изследване и достигне до съответните методологически обобщения и аргументирани препоръки към заинтересованите страни.

III. КРАТКА АНАЛИТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е разработен в обем от 207 страници и структуриран по следния начин: увод, три глави, заключение, 74 страници приложения и използвана литература. В изложението са включени 15 таблици и 44 фигури. Структурата на дисертацията е логически последователна

Уводът на дисертацията (стр.3-13) съдържа необходимите компоненти за научен труд. Обектът и предметът на изследване са точно формулирани. Разкрит е изследователския проблем и се търси неговото решение в изложението. Представена е ясно авторовата теза: *„Устойчиво развитие на селските райони в България може да се постигне чрез развитие на биологичното производство, за което са необходими нови подходи и подходящ инструментариум за управление, които да поставят сериозна основа за вземането на обосновани решения и постигане на финансова самостоятелност на биологичните производители, преработватели и търговци.“*

Формулирана е основната цел на изследването и са поставени пет задачи за нейното осъществяване. Изследователските задачи биха могли да се разширят, за да съответстват на съдържанието на дисертацията.

Открити са ограниченията на изследването: времеви и съдържателни. Извън обхвата на дисертацията са технологичните аспекти и проблеми на биологичното производство, не се разглеждат икономическите показатели.

Използваните методи са подходящи за осъществяване на изследването и доказване на формулираната теза.

В първа глава (стр.14-90) е изяснен понятийният апарат. Докторантката показва задълбочени познания при анализа на нормативната база за развитието на биологичното земеделие на национално и на европейско ниво. Уменията на автора да систематизира се проявени при определяне на проблемите в развитието на сектора в България и необходимостта от усъвършенстване на инструментариума за планиране и управление в сектора, на различни нива. Главата завършва с обобщения и изводи.

Втора глава (стр.91-140) показва проучване на автора по основни стратегически документи на различни нива, касаещи биологичното производство в България и извежда благоприятстващи и възпрепятстващи развитието фактори за неговото функциониране. Представени са резултати от авторски анализи на бизнес планове на земеделски производители от района на Пловдив. Извършен е SWOT-анализ в резултат на оценки в експертни фокус-групи и са изведени препоръки в различни направления: финансиране, мотивация, продукти, производство и преработка, обучение, пазар и контрол. Организирана е кръгла маса с експерти, предоставящи консултантски и обучителни услуги, които са дали своите оценки по таблица с критерии. Извършено е анкетиране относно планирането, маркетинга и възможностите за развитие на концепцията „биоземеделие, подкрепяно от обществото”. Определени са необходимите видове иновации в земеделието и възможностите за предприемачески инициативи в тази сфера. В края на главата са изведени основните резултати.

В трета глава (стр.141-189) се разработва комплексен модел за устойчиво развитие на селските райони чрез насърчаване развитието и усъвършенстване на управлението на биологичното производство (стр.147). Показани са инструменти и подходи за действие на различни нива на управление. Очертани са препоръки за развитие и усъвършенстване на националната политика в биосектора за устойчиво развитие на селските райони. Разработен е модел за изграждане на мрежи с фокус върху междусекторното партньорство и методика за оценка на готовността за преминаване към биологично производство или търговия с биологични продукти, която би могла да се използва от производители, преработватели и търговци. Направено е предложение за модел за разработване на

маркетингови стратегии в биологичното производство. Разработен е и модел за изграждане на CSA групи.

В раздел Приложения са представени много добре технически оформени фигури и таблици.

III. ОБОБЩЕНИЕ НА СИЛНИТЕ СТРАНИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1) Дисертационният труд третира актуални и значими въпроси и предлага решения на съществуващите проблеми.

2) Структурата на дисертацията е логически последователна и е добра основа за научното изследване.

3) Въз основа на теоретичното изследване, анализ и оценка авторът разработва модел за усъвършенстване организацията и управлението на биологичното производство в България.

4) Авторът извежда важни препоръки и предложения към всички нива и участници за устойчивото развитие в селските региони.

IV. БЕЛЕЖКИ, ПРЕПОРЪКИ И ВЪПРОСИ

1) Задачите на изследването, биха могли да се допълнят, за да съответстват по-пълно на съдържанието на дисертационния труд;

2) Липсва номерация на фигурите и таблиците в дисертационния труд. Препоръчително е да се избягва дублирането им в дисертацията и в приложенията към нея.

Направените бележки не влияят върху качеството на рецензирания труд.

Въпрос: Какви според докторанта са основните стратегически насоки за развитие на производството на биологични продукти по отделни региони в страната?

V. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Екатерина Арабска е представила 13 статии и доклади, публикувани в периода 2012-2017г. От тях 10 са самостоятелно разработени, а останалите в съавторство с научния ръководител. Пет от публикациите са представени на международни форуми в Унгария, Полша, Турция. Смятам, че постиженията по дисертационния труд са достатъчно широко разгласени пред широката академична общност.

Представеният автореферат отразява правилно съдържанието, структурата и приносните моменти на дисертационния труд.

VI. ОЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд има завършен характер и в него се съдържат научни, научно-приложни и приложни постижения, което дава основания за присъждане на образователно-научната степен „доктор“. Оценявам посочените от Екатерина Арабска научни приноси, като нейно лично дело и ги обобщавам до следните:

А. Научни приноси:

- Направен е теоретико-приложен анализ и комплексна оценка на развитието на биологичния сектор в България и са обосновани факторите за неговото устойчиво функциониране;
- Синтезиран е модел за устойчиво развитие на селските райони чрез усъвършенстване на управлението на биологичното производство на различни нива на управление (национално, регионално и организационно – земеделски стопанства, преработващи предприятия или търговски организации).

Б. Научно- приложни приноси:

- Формулирани са препоръки за създаване на подходяща институционална и обществена среда на управлението и развитието на биологичното производство, вкл. чрез подобряване на националната рамка, използване на качествено нови подходи на управление и маркетингови иновации.
- Предложен е инструментариум за усъвършенстване на организацията и управлението в сектора на биологичното производство, от гледна точка на превръщането му в устойчив бизнес модел и успешна предприемаческа стратегия за развитие на малкия бизнес в селските райони в България.

В. Приложни приноси:

Разработеният модел и инструментариумът за неговото приложение са апробирани в експертни фокус-групи, на базата на което са направени приложно-ориентирани оценки и методически насоки за развитие и усъвършенстване на управлението на биосектора, с цел устойчиво развитие на селските райони в България.

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Екатерина Арабска представлява актуално и значимо в научно и практическо отношение изследване със завършен характер. Давам положителна оценка на рецензирания труд, който отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. Качеството на дисертационния труд и съдържащите се в него приноси, ми позволяват да предложа на членовете на уважаемото Научно жури да присъдят на Екатерина Кюскиева-Арабска научната степен „доктор“ в професионално направление 3.7. “Администрация и управление”, докторска програма “Организация и управление на производството“.

06.06.2017г.

Рецензент:

Гр.Варна

/Доц. д-р инж. Снежанка Овчарова/